

Նշանաւոր է Սուրբ Գրոց դպրոցի Սուրբ Գիրքը (La Bible de Jerusalem): 1948-1954 շրջանին 33 մասնագէտներու եւ գիտնականներու միասնականութեամբ լոյս տեսան Աստուածաշունչի ամբողջ ամբողջ գիրքերը, ուր մկատի առնուած են Սուրբ Գիրքի գրական եւ պատմական քննադատութիւնները: 1956ին ամբողջ Աստուածաշունչը լոյս տեսաւ մէկ հատորով:

Նկատի առնելով ամոր բարձր որակը, թարգմանուած է Եւրոպական վեց լեզուներու: Երուսաղէմի Սուրբ Գրոց դպրոցի Աստուածաշունչը եղած է ֆրանսական Վուլկատը (Vulgate):

Շատ տարածուած է ընդհանրացած է Կաթողիկ եկեղեցւոյ մէջ: Իր ներածականներով եւ մանաւանդ Եբրայական, Յունական, Արամեական, Ասորական եւ Լատինական բնագիրներու բաղդատականներով եւ քարտէսներով, հրաշալի եւ ամփոխարինելի գործիք մըն է Տոմիթի-կեան Հայերու այս թարգմանութիւնը Աստուծոյ խօսքը սերտելու համար: Սուրբ Գիրքի թարգմանութեան մէջ իրապէս որ մօր դարագլուխ մը բացաւ:

1956էն ասդին բազմաթիւ անգամներ հրատարակուած է եւ վերջերս ալ Սուրբ Գրոց դպրոցի հիմնադրութեան հարիւրամեակին առիթով լոյս տեսաւ «հարիւրամեակին հրատարակութիւնը», ուր Յօրի գրքին վերադարձը մօր թարգմանութիւն մը կատարուած է:

ՆԵՐՍԷ Հ. Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՍՈՒՐԲԸ

Շ.Ռ.Պ.

Նորէն ձերին կեանքին մօտ միւր մըն է ասիկա, քանի որ "Հայր Սուրբ" պիտի ըլլաք:

Անշուշտ որ սրբութիւններ կան, բայց զանոնք զգացողները եւ իրագործողները սուրբեր չեն: Սրբութիւններ կան եւ սուրբեր կան հետեւաբար:

Նախ պիտի խօսիմ սրբութիւններու վրայ:

Ընդհանուր կերպով ի՞նչ կը հասկնանք սուրբ ըսելով: Բառը մէյ մը ունի ժխտական իմաստ: Կը նշանակէ մաքուր, այսինքն ուր որեւէ աղտ չիկայ: Զուտ է, գերծ է՝ ամէն չարիքէ: Բայց ատիկա ամբաւարար իմաստ մըն է: Այդ տեսակէտով՝ "պարապ միջոցը" սուրբ պիտի ըլլար: Ինչո՞ւ: Ամոր մէջ բան չիկայ, եւ ատով սուրբ կրնայ ըլլալ: Բայց մենք սովորութիւն չունինք միջոցը սուրբ կոչելու: Ինչպէս մանա՝ եղելութիւն չպարունակող ժամանակը:

Հետեւաբար ժխտական իմաստը ամբաւարար է: Ան որ բան մը չընէր, ընդ որս ման մեղք ալ չընէր, բան մը չընէր հետեւաբար: Իր կեանքի վերջաւորութեան պարապ կեանք մը կը ներկայացնէ, եւ ատով հեռու է սուրբ ըլլալէ: Թէեւ առ հասարակ այդ իմաստն է որ ռաւիկը կ'առնէ: Սուրբը այն է որ բոլորովին մեղք չունի: Մարդը կան որոնք իրենց ուրախութիւն զգալն ալ քաւելու տեսէ են: Այս ժխտական ըմբռումը՝ քրիստոնէութիւնը կը վերածէ սուգի, չարիքի, մութի կրօնքի մը: Անիկա քրիստոնէութեան սխալ հասկացումին արդիւնքն է: Անիկա ինքզինքը ծանուցած է իբրեւ ուրախութեան աւետիսը: Հետեւաբար չի կրնար ըլլալ որ քրիստոնէութիւնը այդ տեսակ կրօնք մը եղած ըլլայ: Եւ Սրբութիւնը կամ Սուրբը չի կայանար մեղքին չըլլալուն մէջը: Սրբութիւնը դրական բան մըն է, եւ ինքը կու գայ իբրեւ երջանկութեան բերողը:

Եւ Նիցէի յարձակումը քրիստոնէութեան դէմ անկէ կու գայ որ սխալ հասկացողութիւնը առած է քրիստոնէութեան, եւ այդպէսով իր գաղափարները եւ տեսութիւնները բանաձեւած է:

Վիքթօր Հիւկոյի խօսքը կայ, ce n'est rien de mourir, c'est effrayant de ne pas vivre. ("Մեռնիլը բան մը չէ, Սարսափելին չապրիլն է"): Մեռնիլը բան մըն է որ ուրիշներուն ալ կը պատահի, իսկ ան որ գիտէ որ կը մեռնի՝ արդէն չի մեռնիր. ինչ որ սարսափելի է՝ պարապ կեանքն է:

Իսկ յուսալքողները՝ մարդեր են որոնք կը կարծեն թէ իրենց վրայ պիտի գային եւ անելային բաներ: Միջնդեռ չեն գիտեր որ իրենք պէտք է յառաջ բերեն զանոնք: Անոնք կարծած են որ այս ասպարէզին մէջ մտնելով եւ բան մը չընելով կրնան որպէս այդ ասպարէզին մարդերը ներկայանալ: Հոս է որ կը սխալին, եւ անպատեհաւ կը յուսա-

Ասոնք ամբողջ կու գամ կեանքի եւ քրիստոնէական կրօնի ժխտական հասկացողութեան: Երբ մարդ կարծէ որ բան մը չընելու կրօնք է անկա, կը յուսախաբուի: Հետեւաբար Սուրբ այն չէ որ բան մը չընէր, այլ ընդհակառակը սուրբը շատ բան կ'ընէ, եւ ինքզինք կը տարբերէ ուրիշներէն իր ընելու կերպովը:

Սրբութիւնները արդիւնք են մէկ մերկայութեան մը, եւ ատիկա յայտնի կերպով Հոգիիմ մերկայութիւնն է: Հոգիմ որ իմչ իմչ բաներ իր մէջ կ'առնէ, կ'օծտէ մէկ սրբութեամբ մը, զանոնք կը հոգեղիմացնէ: Եւ որովհետեւ այդ հոգիմ թէւ իւրաքանչիւր ամիստէ կու գայ, բայց մէկ է, տիեզերական է: Այս պարագայիմ, այդ հոգիմ որ իր մէջ կ'առնէ այդ բաները Սուրբ Հոգիմ է. այսինքն տիեզերական հոգիմ: Սուրբ՝ այն տեսակետով որ զուտ հոգի է, բայց հոգիի ամբողջ իրականութեամբ իրական:

Այսպիսի սրբութիւններ են օրինակի համար այն ոգեկան արժէքները, որոնց համար կ'ըսենք ոգեկան բարձրագոյն արժէքներ: Անոնք այսպիսի Սրբութիւններ են: Իմչ իրի, իմչ իրականութեան, իմչ բանի վրայ որ ամոնք իրագործուին, այդ բաները ամփջապէս կ'առնեն ոգեկան, եւ սրբութեան համգամամբ մը: Եւ ամոնք մէջ ժխտական իմաստով չարիք չի մնար, մաքուր են: Միայն չարիք չմնալը չէ խնդիրը, այլ տեսակ մը սքանչելի համգամամբ մը, լոյս մը կը ստանան, եւ ատոր մէջ կ'առնեն կերպարամբ մը, ու ճիշտ ատիկա է որ կը կոչենք Պայծառակերպութիւն: Այդ երեք բարձրագոյն արժէքները - բարիի, ճշմարտութեան եւ գեղեցկութեան - կրնանք առնել իբրեւ պայծառակերպութեան վիճակներ: Երեքն ալ անդրակերպուիմ են: Եւ իմչ որ այդ անդրակերպման առակայ դարձած է, իր սովորական երեւոյթը եւ իրականութիւնը կը փոխէ, կարծես կը հոգեղիմացայ, հոգեւով կը լեցուի, իմչ որ այսակերպուած կը կոչենք:

Եթէ բոլոր արուեստներու ըրածը առնենք պայծառակերպութեան յղացքիմ տակ, կրնանք ըսել որ գիտութիւնն ալ կը պայծառակերպէ, եւ առաքիմութիւն ըսուածն ալ կը պայծառակերպէ. ամոնք երեսներն են պայծառակերպութեան (Transfiguration): Կրնանք տարածել այդ յղացքը եւ ըսել որ այդ արժէքները կը կայանան պայծառակերպուիմ մէջ: Եւ ամփջապէս որ ամոր ենթարկուիմ տեսակ մը Սրբական համգամամբ կը ստանան:

Նախ առնենք Արուեստագիտական Պայծառակերպումը:

Արուեստագէտը իրականութիւնը կը տեսնէ, բայց ատիկա երբ իր մերշնչման պահիմ մէջն է, այդ իրականութիւնը իր արուեստագէտի հայեցողութեան տակ կը պայծառակերպուի: Ոգւոյմ մէջ, ոգւոյմ միութեամբ կը մուտնուի, իր բոլոր մասերը իրարու մէջ կ'ամցնիմ, եւ այդ ոգիիմ մայուածքիմ տակ ոգիէմ մուտնուած կերպարամբ մը կը ստանայ, եւ կ'ազատի միւթականութենէ: Անկա՝ զատութիւն էր, շատութիւն էր, իրարու հետ կապ չունեցող մասեր էին: Արդ, ամոնք մէջ կը մտնէ հոգիիմ լոյսը, կը մերթափամցէ եւ լուսաւոր բան մը կը դարձնէ զանոնք:

Երբ այդ տեսածը իր գործիմ մէջ կը դնէ արուեստագէտը, այն ատեն արուեստի գործ մը կ'ունենանք: Այդ գործը եթէ իրականութեան հետ բաղդատենք, պիտի տեսնենք որ այդ իրականութիւնը կայ ամոր մէջ, բայց այս անգամում պայծառակերպուած: Ուրիշ խօսքով մասերը թափամցուած են հոգիէմ, շունչէմ, verb-էմ, միութեան կարողութենէ: Այնպէս իմչապէս Յիսուս աշակերտներում մէկէմ երեւցաւ Աստուածութեան համգամամբովը, պայծառակերպութեամբ:

Այդտեղ ալ իմչ որ դաշտ էր, դէմք էր, կ'երեւնայ մերթափամցուած հոգեկանութեամբ մը, որ գեղեցկութիւնը կը կազմէ այդ պատկերիմ:

Այդ գեղեցկութիւնը Սուրբ է ահաւասիկ: Մարդեր երբ բան չեն հասկնար այդ գեղեցկութենէմ, կ'ըսեն թէ գեղեցկութիւնը կրնայ ամսուր, ամբարոյ, գէշ ըլլալ: Միւս կողմէ անկարելի է ասիկա, որովհետեւ գեղեցկութիւնը՝ հոգեկանիմ թափամցումովը, հոգեղիմացումն է այդ մասերում: Եւ այն մարդում մէջէմ որ անցած է այդ շունչը, միայն իրենը չէ, այլ Հոգիմ է՝ որ Սուրբ է, որ բոլորիմն է:

Ո՞ր է որ կրնայ գեղեցկութեան մէջ ամբարոյութիւն տեսնալ: Այն՝ որ գեղեցկութենէմ զատելով միւրը (su et-a) կը նկատէ գայն իբրեւ իրականութիւն: Եւ կը վերաբերի ամոր հետ այնպէս, իմչապէս իրականութեան մէջ եթէ ըլլար անկա: Իսկ այն որ իրականութեան պայծառակերպութիւնը կը տեսնէ այդ իրականութեան մէջ, այդ ամբարոյ, ամսուրը թուածը ամփջապէս կը մաքրուի, կը սրբանայ: Եւ այդ տեսակետով՝ գեղեցկութիւնը Սրբութիւն մըն է: Եւ գեղեցկութեան մարդը՝ որ գիտէ մայիլ իրականութեան վրայ գեղեցկութեան յայտնակերպիչ մայուածքովը, աշխարհը իրեն կ'երեւնայ իր բուն կերպարամբիմ մէջ: Աստուծոյ դրօշմը կը տեսնէ ամոր վրայ: Եւ իր այդ մայիլը՝ սրբութիւնը իրեն դիմաց ունի, սրբութեան կը մայի:

Արուեստագետը սուրբ չէ սակայն: Արուեստագիտական մայուածքը, լսողութիւնը, եւ անոր արժանի իր բոլոր ըրածները սուրբ բաներ են: Acte-ը սուրբ է: Եւ երբ երաժշտութիւն (musique) մը մտիկ կ'ընենք, մենք մերկայ կ'ըլլանք մերիմ հոգիիմ մէջ մաքրութեամ մը, սրբութեամ մը: Ատիկա մկատի ունենալով ըսած է Ծիլլէր՝ "Չարերը եղջ չունին": Ծիլլ չալ մտիկ ընելու acte-ը ահաւասիկ սուրբ է իբրեւ մեր հոգիիմ պարզութիւնը, գտութիւնը:

Ահա Սրբութիւն մը: Եւ այն որ ատակ է ամոր, acte-իմ մէջ սուրբ է, բայց իր կեանքը կրնայ սուրբ չըլլալ:

Հիմա ճիշդ ինչպէս որ գեղեցկութիւնը սրբութիւն է, ամանկ ալ մշմարտութիւնը, կրնամք ըսել, սրբութիւն է: Ան ալ պայծառակերպում մըն է: Ի՞նչ է: Ան ալ մօրէն իրականութիւնը առարկայ ունի, ճիշդ այնպէս ինչպէս արուեստագետիմ մայուածքը: Բայց միմիջեւ արուեստագետը այդ իրականութեան զգալի տարրերը ձեւի մը մէջ կը վերստեղծէ, իմաստասերը կամ գիտունը այդ իրականութիւնը իմամալիիմ մէջ կը պայծառակերպէ: Իրականութիւնը թափանցիկ կը դարձնէ միտքիմ, եւ "կ'իմացացնէ": Եւ ատիկա ուրիշ խօսքով իր մէջի բանականութեամբ երբ իրերուն կը մայի, զանոնք իրեն համար կը դարձնէ բանական, եւ երթալով կը մուսնէ այդ իրականութիւնը: Ինչ որ բանականութեան լոյսիմ մուր էր՝ պայծառ կը դարձնէ: Ինչի՞նչ լոյսն է որ թափանցիկ կը դարձնէ: Բանականութեան լոյսն է: Իսկ բանականութիւնը ի՞նչ է: Verb-ն է, Բանն է: Եւ ամէն մարդ ունի ատիկա: Եւ երբ գիտունիմ կը գտնէ, իրեն համար չէ, ամէնուն համար է: Միտքիմ համար է: Այս անգամում ալ հետեւաբար բանաւորիմ մէջ պայծառակերպում մը կայ:

Ասով՝ Տիեզերական կարգի մէջ կը մտնէ ամէն բան: Տիեզերքը բանական դարձած կը տեսնուի: Այս արարքը բանայնութեան մուսնումն է իրականութեան: Եւ սուրբ արարք մըն է, ամով որ՝ տիեզերական լոյսիմ մերկայութիւնը կը բերէ: Ինչ որ ամըմբռնելի, անբանական է, երթալով կը թափանցուի, կարծես Միտքէ մը ստեղծուած ըլլար:

Հոս ալ ունինք հոգեկան ամմեղ տիեզերական մուսնումն մը: Հոս ալ չարիք չիկա: Եւ այդ մայուածքով մայող, հասկցող եւ բացատրող գիտունը իր acte-իմ մէջ ամմեղ է եւ ընդհակառակը՝ ինք կը մերկայացնէ բանականութեան մերկայութիւնը, զօրութիւնը: Թող ուզածիմ չափ իր մայածները գէշ ըլլան, ինք կը հասկնայ, կը բացատրէ զանոնք: Զմտմար անոնց մէջ, իր միտքը չաղտոտիր. երբ բժիշկը ախտեր կ'ուսումնասիրէ, ինչ մտքի առողջ կեանք ունի: Եւ ասպառողքը կը հասկնայ, թէ ինչու ատամկ եղած է: Ինք իբրեւ միտք բացարձակապէս մարդու է: Եւ գիտութիւնը միշտ սուրբ է այդ տեսակետով:

Պիտի ըսէք որ գիտութիւնը ռումբեր կը շինէ, մարդերը մեղցնելու: Ատիկա գիտութիւնը չէ ընողը: Գիտութեամբ զօրացած մարդն է: Գիտմալը գործել չէ: Գիտմալը տեսալ է միայն: Անիկա զօրութիւն մըն է միայն: Կրնան ատիկա աղէկիմ կամ գէշիմ գործածել: Գիտունը կ'ուզէ ճանշնալ, հասկնալ, իմամալիիմ մէջ առնել տիեզերքը, ու իր այս ճիշդ հոգիիմ մուսնումն է, սրբութիւն մըն է իր կարգիմ:

Իսկ մոյմ միտք կամ հոգի ըսուած բանը կ'իջմայ արարքներուն մէջ, հոն ալ ձեւ կը ստեղծէ: Ի՞նչպէս: Կրնամք ըսել որ թէ՛ արուեստագետիմ եւ թէ՛ գիտնականիմ հայեցողութիւնները մերկայիմ եւ անցեալիմ վրայ ի գործ կը դրուին: Բայց մարդը իբրեւ հոգի ապագայ շինող մըն է: Եւ այդ հոգիմ կ'ուզէ ոչ միայն մերկան եւ անցեալը մուսնել, այլ գործել: Գործելը ապագայ շինել է, կերտել է. այսինքն չեղածը յառաջ բերել է:

Հոգիմ երբ իրեն ապագան առաջ կը մետէ եւ կամուրջներ կը ձգէ մերկայէմ դէպի ան, "միջոց" կ'ըսենք անոնց: Իսկ անոնց բերելիքը՝ մպատակ: Այս կերպով հոգիմ իրմէ sense ունեցող, մպատակի մը ուղղուող շարժումներ դուրս կը բերէ: Հոս հետեւաբար իր ըրածներուն, գոյութեան sense-ը չունի: Մարդը իր բոլոր ըրածները մէկ բանի համար իրենցները կ'ընեն: Եւ մեր արարքները կը պայծառակերպուին, երբ միջոց կը դառնան մէկ մպատակի մը:

Արդ՝ մպատակը եթէ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ տիեզերական ոգեկանիմ մերկայութիւնը (հոգիիմ), մեր existence-իմ մէջ, այն ատեն առաքիմացած են մեր արարքները: Բայց մարդը, որ ուզածը կ'ընէ, անշուշտ որ շատ կը մօտեմայ սրբութեան: Կամեցման սրբութիւն ունի ատիկա: Ինչպէս Հերոսը՝ որ իր հայրենիքը, ազգը, մուրակամ բան մը կը մկատէ, եւ ատոր համար կ'ընէ արարքները: Թէեւ կրնայ ըլլալ որ հերոսը անհատապէս սուրբ մը չըլլայ:

Հետևաբար մէկ պարագային սուրբ Նայուածք, միւսին՝ սուրբ Մտածում, միւսին՝ սուրբ Կամեցում: Այս երեքն ալ իբրեւ Հոգիի ներկայացում սուրբ բաներ են, եւ բարի բաներ են, բայց ասոնք ունեցողները չենթադրուիր որ անպատճառ սուրբ ըլլան, թէւ իրենց Կամեցումը, Մտածումը եւ Նայուածքը սուրբ են: Իրենց արտադրած արժէքները սուրբ արժէքներ են: Բայց ասոնք հոգիի մէկ երեսովը եղող բաներ են, ատոր համար է որ իբրեւ ամձ ամոնք կրնան սուրբ չըլլալ: Հոստեղ հարկ կ'ըլլայ աւելցնել սուրբ ածակամբ, յայսպէս՝ սուրբ գեղեցկութիւն, սուրբ ճշմարտութիւն, սուրբ կամեցում, իսկ պէտք չըլլար աւելցնել երբ հարցը Սուրբի մասին է:

Ի՞նչ է Սուրբը:

Սուրբը ամձ մըն է, պայծառակերպուած, բայց ոչ թէ կարողութիւններուն եւ արդիւնքներուն մէջը, այլ ամձը ինք պայծառակերպուած է: Եւ հոս ունինք ճիշդ այն ինչ որ եղաւ Քրիստոսին: Յիսուս որ մի՞նչէն այն ատեն մարդ կ'երևար իր աշակերտներուն, յանկարծ իբրեւ Աստուած երեւցաւ, ամոնք Աստուածը տեսան իր մէջ: Յիսուսի ամձը թափանցիկ դարձաւ եւ Աստուած անոր մէջ երեւցաւ, յայտնի եղաւ որ Աստուած իր մէջ կը գործէ: Աստուծոյ լոյսովը թափանցիկ ամձ դարձաւ:

Սուրբ ունինք ամոն'ր մէջ՝ որ իր ամձը Աստուծով ներկայ, թափանցիկ ունի: Հետևաբար որուն ամձը պայծառակերպուած է: Հոս չիկայ արարքներու պայծառակերպումը:

Հետևաբար սուրբերը ամոնք են որոնք ինքզինքնին Աստուծոյ մէջ, Աստուծով լեցուն, ամով յառաջ գացող կը զգան. եւ ամշուշտ որ կ'ապրին մշտական անհուն երջանկութեան վիճակի մը մէջ, եւ անոր համար ամոնք գերեքանիկ անունը կու տանք:

Իսկ ի՞նչ է Աստուծով լեցուն զգալը ինքզինք: Ատիկա այն վիճակն է որուն մէջ ամձը միշտ Աստուծոյ պէս կը սիրէ: Հետևաբար Սուրբին հոգիին վիճակը սիրելու վիճակ մըն է. մշտական սիրոյ հոսանք մը կ'ամցնի իր մէջէն: Այդ հոսանքը որ վերէն կու գայ իրմէ կ'ամցնի, եւ ամէնուն վրայ կը մտազայթէ, ու բոլորին վրայ ինք սիրոյ մայուածքով կը մայի: Այն ատեն կը հասկնանք որ մարդը մեղք չի գործեր: Սակայն մեղք չգործելը զինքը չի յատկանշեր. ոչ թէ գէշութիւն չընելուն համար սուրբ է, այլ սուրբ ըլլալուն համար գէշութիւն չկրնար ընել: Երբ մշտական կերպով սիրող մըն է, ի՞նչպէս սերէն գէշութիւն կ'ելլէ:

Ահա Սուրբը: Ինչպէ՞ս կարելի է մօտենալ սրբութեան վիճակին: Մարդս երբ իր մէջ կը մշակէ իր սիրող-ութիւնը, եւ ամէն օր ինքզինք կու տայ աւելի սիրելի, երբ ամէն օր կը ջնջէ բոլոր այն մասնաւոր պատուարները որոնք կը դիմադրեն իր սիրոյն, ու կը մայի թէ ինչի՞ դեռ, որի՞ դեմ գէշութիւն կ'զգայ, կը մախամձի, որի՞ աղէկութիւն երբ կ'ըլլայ ինք ցաւ կը զգայ, եւ ատոնք՝ իր հոգիին մէջ կամաց կամաց կը ջնջէ, որովհետեւ ամոնք արգելքի պատուարներ են սիրոյ հոսանքին իր մէջ մտնելուն: Երբ կը յաջողի մուտնել, ջնջել այդ բոլորը, այն ատեն, ամբողջովին վեհամձն կ'ըլլայ:

Բոլոր «միսքիմութիւնները» իր սիրոյ ջերմութեանը մէջ կը հալեցնէ:

Ան կրնայ մօտենալ Սրբութեան, երբ կը մայի թէ ինչէ՞ չախորժիր, դեռ ո՞վ մնաց որ չսիրեր, դեռ բան մը կա՞յ որ կ'արգիլէ իր սէրը: Իր սիրոյ հոգին ընդգրկիչ կը դարձնէ: Ան մշտական ներշնչում մը ունի՝ իրերուն վրայ երբ կը մայի: Այդ ներշնչութեան ոգիով բռնուած, լեցուն Աստիգացիմ՝ սկսաւ սիրել բնութիւնը, կենդանիները, մարդերը. ու իրեն համար գայլը դարձաւ *fra lupus*:

Սուրբը, առանց մասնաւոր *processus*-ները նկատելու գիտունի մտքին, Աստուծոյ մէջ կը տեսնէ բնութիւնը:

Եւ մի կարծէք որ Սուրբը երբեք չի գործեր:

Սուրբը ամէնէն շատ աշխատողն է: Սրբուհի Թերեզան հարիւր այր-մարդու չըրածը ըրաւ, եւ սակայն կիմ մըն էր ան:

Այդ բոլոր գործելուն մէջ անանկ տիրապետութիւն մը կը դնէ որ կ'ըսես թէ այս մարդը սրբութիւն ունի: Հետևաբար Սրբութիւնը ամձի վիճակ է:

Միւսները՝ ճշմարտութեան, գեղեցկութեան, առաքինութեան սրբութիւնները հաշուած ատենմիս պէտք չունինք ամձ դնելու ամոնք ետեւ: Մտածած եմ. —

Գիտութիւնը օրէնքներ կ'ուզէ.

Արուեստը՝ արուեստի գործեր եւ վայելողներ, իսկ

Բարոյականը՝ առաքինութիւններ:

Եկեղեցին. — սուրբեր, ամձեր կ'ուզէ: Եկեղեցին էապէս սուրբերու այդ ըմտրանին, փաղանգն է, եւ կրնանք ըսել որ Քրիստոնէութիւնը բերած է այդ մորութիւնը: Անկէ առաջ երեք արժէքներն ալ կային, եւ ատոնցմով՝ հրաշալի գործեր: Իմաստասիրական դրու-

թիւմներ կ'ստեղծէին՝ Յոյներ, բարոյական արժէքներ կը ստեղծուին՝ Հոռվմէացիներու մէջ: Ի՞նչ նոր բան բերած է Քրիստոնէութիւնը: Նոր ցեղ մը բերած է: Սուրբերը: Անոնք ամենք են: Աստուծոյ մէջ transfigure ամենք, եւ ատ է որ ըսել կ'ուզէ Յիսուս՝ երբ կ'ըսէ. "Վերստին ծնիլ": Աստուծոյ մէջ պայծառակերպուած ամենք մը ըլլալ:

Միւս կողմէ հոգեկանին իրագործումը ամենքու շնորհիւ եղած է, ու ատիկա Քրիստոնէութեան բերածն է: Քրիստոնէութիւնը transfigure կեանքեր բերած է: Նոր էակներ են անոնք: Անոնց օրինակները կը քաշեն մեզ տարօրինակ կերպով, եւ յանկարծ կը զգանք որ կրնայ ըլլալ որ մենք ալ ըլլանք ատանկ: Եւ ինչ ինչ պահերու, մարդ իր զգացումներուն բարձրացման, վեհանձնացման անդրադարձումովը կը բերէ այդ սրբութիւնը իրեն: Ու եթէ ամէն կացութեան առջեւ մտահոգ ըլլայ ատոր (անդրադարձումիմ), այն ատեն շնորհի պէս կու գայ սրբութիւնը, եւ մարդը կը սրբանայ:

Սուրբին վիճակը զոհուած, կեանքին մէջէն բոլոր բաներէն զրկուած բան մը չէ: Յիսուս սեղանին առջեւ, դաշտերուն մէջ, միշտ ու ամէն տեղ ուրախ, հրեւումնալից ցուն է: Սրբութեան վիճակը մութ, երեսը կախ բան մը չէ: Սրբութիւնը իր լեցունքով թնձն է կու տայ, սիրոյ պողոթնում մը կայ անոր մէջ: Սուրբը ինքը տխուր, պակասութիւն ունեցող էակ մը չէ, եւ աշխարհի վրայ չիկայ որեւէ բան որ վնասէ, դպի իրեն, այլ ընդհակառակը ամէն բանի վրայ իր սէրը թափող գերեջանիկ մարդն է ան: Ու ատիկա Քրիստոսի սիրոյն ուրախութեամբը ուրախ հոգի մը ըլլալուն համար:

Տակաւին Քրիստոնէութեան սխալ ըմբռնում մը կայ, որ զրկեմք, զրկեմք, զրկեմք, կ'ըսէ, այս աշխարհի վրայ, որպէս զի վերջը, միւս կեանքին մէջ առնեմք ամէնը մէկէն: Ասոնք հրեայ ըմբռնումներ են:

Արքայութիւնը իրապէս մշտատեւ մերկայութիւն մըն է, ամբիջապէս ետեւը մեր հոգիին, որուն եթէ բանամք մեր հոգիին՝ անոր մէջ կ'ըլլանք արդէն: Ու խնդիրը այդ արքայութիւնը հիմա ունենալուն մէջն է: Եւ սուրբերը աշխարհի մէջ ապրելով հանդերձ երջանիկ են, որովհետեւ արքայութեան մէջ կ'ապրին: Եւ արդէն իսկ, եւ հիմա իսկ, կ'ըսէ Յիսուս, գտէք ձեր մէջ արքայութիւնը, ոչ թէ սպասելով վերջը: Ասիկա յաւերժութիւնը սխալ հասկնալուն կը նմանի, այսինքն մարդեր կը կարծեն որ վերջը զալիք բան մըն է ատիկա: Ոչ առաջ է եւ ոչ ալ ետքը, այլ արդէն ժամանակները իր մէջ ունեցողն է, ուրիշ խօսքով՝ բոլոր ժամանակներն է: Ուրեմն պէտք եղածը մեր մերկայել յաւերժի մերկային, անոր լոյսին բացուիլն է, առնելու համար ոյժ ու զօրութիւն: Ահաւասիկ այս պարագային է որ կը տեսնենք զԱստուած: Ու ատով նաեւ կրնանք բացատրել Սուրբին վիճակը:

Ուրեմն կը տեսնէք որ կրնանք սուրբ ըլլալ մեր մայուածքին, մտածման եւ արարքներուն մէջ, բայց ատոնք հոգիի երես երեսներ են միայն: Պէտք եղածը ամբողջ հոգիի, ամեն սրբացումն է: Ու ըսինք որ կարելի է բոլոր մարդերուն ալ համար, կը բաւէ միայն հոգին դարձ մը ունենայ, որով այս անգամ կը մտնէ Աստուծոյ սրբութեան, Աստուծոյ մէջ:

1 Ապրիլ 1944

ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ